

Sygn. XXIV C 709/15

POSTANOWIENIE

Dnia 1 lutego 2018 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXIV Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Katarzyna Bojańczyk
Sędziowie:	SO Paweł Pyzio SO Agnieszka Bedyńska-Abramczyk
Protokolant:	sekretarz sądowy Agnieszka Kowalczyk

po rozpoznaniu w dniu 1 lutego 2018 r. w Warszawie na rozprawie jawnej

sprawy z powództwa

Miejskiego Rzecznika Konsumentów (...) W.

przeciwko

Towarzystwu (...) Spółka Akcyjna z siedzibą we W.

o zapłatę i ustalenie

postanawia:

rozpoznać niniejszą sprawę w postępowaniu grupowym.

Sygn. akt XXIV C 709/15

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 1 lutego 2018 r.

Pozwem wniesionym 15 lipca 2015 r. przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą we W., powód Miejski Rzecznik Konsumentów w (...) W., działając jako reprezentant grupy, wniósł o:

I. zasądzenie od pozwanego na rzecz członków grupy wskazanych kwot tytułem zwrotu korzyści majątkowych uzyskanych przez pozwanego bez podstawy prawnej kosztem członków grupy, w wykonaniu nieważnych czynności prawnych – nieważnych oświadczeń złożonych przez członków grupy pozwanemu o chęci skorzystania z zastrzeżenia na ich rzecz ochrony ubezpieczeniowej oraz nieważnych umów grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (k. 5 - 17);

II. ustalenie, że stosunki ubezpieczenia zawarte między pozwanym a członkami grupy nie istnieją (k. 17 – 20);

w przypadku oddalenia roszczeń wymienionych w punktach I i II powód wniósł o:

III. zasądzenie od pozwanego na rzecz członków grupy zwrotu kwot pobranych przez pozwanego bez podstawy prawnej jako opłata administracyjna (opłata za zarządzanie) w oparciu o niedozwolone postanowienia umów grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (k. 20 – 33);

IV. ustalenie, że postanowienia Tabel Opłat i Limitów Składek stanowiących załączniki do następujących warunków grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym:

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...),

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

- „(...)

określające wysokość opłaty administracyjnej (opłaty za zarządzanie), pobieranej przez pozwanego ze składek bieżących wpłacanych przez członków grupy stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą członków grupy (k. 33 – 40);

V. ustalenie, że postanowienia Tabel Opłat i Limitów Składek stanowiących załączniki do warunków grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym wymienionych w pkt. IV określające wysokość opłaty likwidacyjnej pobieranej przez pozwanego w przypadku rezygnacji ubezpieczonego z ubezpieczenia

przed upływem Okresu odpowiedzialności stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą członków grupy (k. 40 – 45).

Powód wniósł o rozpoznanie niniejszej sprawy w postępowaniu grupowym. W uzasadnieniu pozwu wskazał, że wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym spełnia przesłanki, o których mowa w ustawie z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, bowiem dochodzone roszczenia są roszczeniami jednego rodzaju i dla każdego członka grupy oparte na takiej samej podstawie faktycznej. Podał, że każdemu z członków grupy zaoferowano taką samą usługę, tj. objęcie go przez pozwanego ubezpieczyciela ochroną ubezpieczeniową na wypadek śmierci bądź dożycia do końca Okresu odpowiedzialności pozwanego na podstawie Umów ubezpieczenia grupowego. Ponadto pomiędzy członkami grupy a ubezpieczającymi brak było więzi uzasadniającej przyczynę zawarcia Umów ubezpieczenia grupowego. Każdy z członków grupy złożył oświadczenie, że chce skorzystać z zastrzeżenia na jego rzecz ochrony ubezpieczeniowej, według wzoru przygotowanego przez pozwanego. Każdy z członków grupy przystąpił do ubezpieczenia na podstawie wzorca oraz Regulaminu. Nadto roszczenie dotyczy ochrony konsumentów. Roszczenia członków grupy zostały ujednocicone w oparciu o wysokość roszczenia każdego z członków. Wszyscy członkowie grupy zostali podzieleni na podgrupy. Każda podgrupa została utworzona z co najmniej 2 osób, posiadających tę samą lub zbliżoną wysokość roszczenia. W poszczególnych podgrupach roszczenia członków grupy zostały ujednocicone poprzez obniżenie ich wysokości do kwoty najniższego roszczenia przysługującego członkowi danej podgrupy.

Pismem z dnia 1 kwietnia 2016 r. Towarzystwo (...) Spółka Akcyjna we W. wniosło o odrzucenie pozwu z uwagi na niedopuszczalność rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym. W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwana wskazała, że w niniejszej sprawie postępowanie grupowe jest niedopuszczalne, bowiem nie zostały spełnione warunki formalne określone w art. 1 i 2 ustawy o postępowaniu grupowym. W ocenie pozwanej strona powodowa wniosła różne rodzajowo roszczenia: o zapłatę i o ustalenie z art. 189 k.p.c., co narusza zakaz łączenia w postępowaniu grupowym roszczeń różnego rodzaju. Ponadto pozwana podniosła, że roszczenia pieniężne zgłoszone w punktach I. i III. pozwu nie zostały ujednocicone przy uwzględnieniu wspólnych okoliczności sprawy, zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o postępowaniu grupowym. Podała również, że rozpoznanie niniejszej sprawy w postępowaniu grupowym nie będzie możliwe, ponieważ elementy indywidualne przeważają nad wspólnymi w tym pozwie i nie pozwalają na przeprowadzenie jednego łącznego postępowania dowodowego w stosunku do wszystkich członków grupy. Ponadto w każdym przypadku roszczenia członków grupy nie zostały też oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej, ponieważ nie istnieje jedno, wspólne dla wszystkich członków grupy, postanowienie umowne, które byłoby kwestionowane w niniejszym postępowaniu. Pozwana wskazała także, że niektórzy członkowie grupy przystępowali do umów w bezpośrednim związku z wykonywaną działalnością gospodarczą, przez co postępowanie nie zalicza się do kategorii o ochronę konsumentów (pismo pozwanej z dnia 1 kwietnia 2016 r. k. 4373-4397).

Pismami z dnia 23 grudnia 2016 r. oraz z dnia 14 kwietnia 2017 r. powód zmienił powództwo w ten sposób, że wyłączył ze składu grupy 25 członków grupy. Zmieniono powództwo w zakresie roszczenia głównego zgłoszonego w pkt I pozwu w części dotyczącej 6 osób oraz roszczenia ewentualnego zgłoszonego w pkt III pozwu w części dotyczącej 6 osób (pisma k. 9614-9617, 9656-9660).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym w brzmieniu obowiązującym na dzień wniesienia pozwu (Dz. U. nr 7 z 2010 r. poz. 44, ze zm. dalej: „ustawa o postępowaniu grupowym”) ustawa normuje sądowe postępowanie cywilne w sprawach, w których są dochodzone roszczenia jednego rodzaju, co najmniej 10 osób, oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. Ustawa ma zastosowanie do roszczeń o ochronę konsumentów, z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny oraz z tytułu czynów niedozwolonych, z wyjątkiem roszczeń o ochronę dóbr osobistych (ust. 2). Zgodnie z art. 2 ust. 1 powołanej ustawy postępowanie grupowe w sprawach o roszczenia pieniężne jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wysokość roszczenia każdego członka grupy została ujednocicona przy uwzględnieniu wspólnych okoliczności sprawy. Ujednocicenie roszczeń może nastąpić w podgrupach, liczących co najmniej 2 osoby. Roszczenia dochodzone

w postępowaniu grupowym powinny wynikać z jednego zdarzenia bądź zdarzeń do siebie podobnych. Jednorodnjowe roszczenia dochodzone w postępowaniu grupowym to roszczenia wynikające z jednego typu stosunku prawnego, który będzie stanowił podstawę roszczeń członków grupy (T. Jaworski, P. Radzimierski Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz, Warszawa 2010, s. 38-39).

Oceniając dopuszczalność postępowania grupowego w niniejszej sprawie, należało zatem zbadać, czy liczebność grupy spełnia wymagania ustawy o postępowaniu grupowym, czy objęte pozwem roszczenia są jednorodnjowe oraz czy są one oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. W dalszej kolejności Sąd musiał ustalić, czy roszczenia te mieszczą się w katalogu spraw wskazanych w art. 1 ust. 2 ustawy o postępowaniu grupowym oraz czy wysokość roszczeń została odpowiednio ujednolicono. Dopiero bowiem spełnienie wszystkich tych przesłanek łącznie umożliwia rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym.

Nie ulega wątpliwości, że spełnione zostało kryterium odpowiedniej liczebności grupy, tj. co najmniej 10 osób. Należy wskazać, że pozew został wniesiony w imieniu 98 członków grupy. Na dalszym etapie postępowania 25 z nich złożyło oświadczenia o wystąpieniu z grupy (oświadczenia: k. 9664 - 9688). Obecnie w skład grupy wchodzi 73 osoby, powyższe kryterium zostało więc spełnione (aktualna lista członków grupy: k. 9704).

W ocenie Sądu dochodzone w niniejszej sprawie roszczenia należy zaliczyć do roszczeń o ochronę konsumentów. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że zastrzeżenia pozwanej dotyczące statusu części członków jako konsumentów, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia dopuszczalności postępowania grupowego. Zarzuty te dotyczą tylko części dotychczasowych członków grupy, a ich uznanie za zasadne i tak nie doprowadziłoby do zmniejszenia liczby członków grupy poniżej 10. Sąd miał również na względzie, że część z dotychczasowych członków grupy, do której odnoszą się zastrzeżenia pozwanej dotyczące tego, czy są konsumentami, złożyła oświadczenie o wystąpieniu z grupy. Co do pozostałych członków grupy nie ulega wątpliwości, że przystępując do ubezpieczenia, działali oni jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Należy wskazać, że kwestia składu grupy będzie rozpoznawana na dalszy etap postępowania, w razie uprawomocnienia się orzeczenia o dopuszczalności rozpoznania przedmiotowej sprawy w postępowaniu grupowym.

Strona pozwana podnosiła, że dochodzone przez powoda roszczenia nie są roszczeniami tego samego rodzaju, bowiem w pozwie połączono różne rodzaje powództw. W ramach roszczenia głównego wniesiono o zasądzenie zwrotu składek oraz o ustalenie nieistnienia stosunku ubezpieczenia pomiędzy członkami grupy a pozwaną, w ramach zaś roszczenia ewentualnego – o zasądzenie zwrotu pobranych opłat administracyjnych oraz o ustalenie, że postanowienia umów łączących pozwaną z członkami grupy dotyczących opłat administracyjnych są bezskuteczne w rozumieniu art. 385¹ § k.p.c. W ocenie Sądu nie można zgodzić się z twierdzeniami strony pozwanej. Podnosiła ona, że w postępowaniu grupowym występuje konieczność wnoszenia tylko jednego rodzaju roszczenia procesowego. Powołała się przy tym na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2015 r., sygn. akt I CSK 533/14, w którym wskazano, że konieczność dochodzenia w postępowaniu grupowym „roszczenia jednego rodzaju” oznacza wymaganie, by wszyscy powodowie dochodzili zasądzenia świadczenia albo ustalenia bądź ukształtowania stosunku prawnego lub prawa. W ocenie Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę stanowisko Sądu Najwyższego nie oznacza jednak, że w postępowaniu grupowym nie można wystąpić z więcej niż jednym roszczeniem. Członkowie grupy mogą wnieść różnorodnjowo roszczenia. Jest to dopuszczalne, jeżeli z roszczeniami tymi występują wszyscy członkowie grupy. Taka sytuacja występuje w niniejszej sprawie, bowiem każdy z członków grupy wniósł o zasądzenie określonej kwoty pieniężnej oraz o ustalenie. Również roszczenie ewentualne każdego z członków grupy dotyczy zapłaty oraz ustalenia. Bez wątplenia więc roszczenia dochodzone w niniejszej sprawie przez członków grupy, reprezentowanych przez powoda, są roszczeniami jednego rodzaju.

Jakkolwiek roszczenia zgłoszone w niniejszej sprawie wynikają z różnych umów grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym oferowanych przez pozwanego, tj. (...), (...), (...), (...), (...), (...) oraz (...) we wszystkich ww. wzorcach umownych występują tożsame elementy, które są kwestionowane przez powoda.

W ocenie Sądu o tym, że roszczenia objęte niniejszym pozwem są oparte na takiej samej podstawie faktycznej świadczą w szczególności następujące okoliczności.

- Każdemu członkowi grupy zaoferowano taką samą usługę: objęcie go przez pozwanego ochroną ubezpieczeniową na wypadek śmierci bądź dożycia do końca okresu odpowiedzialności pozwanego na podstawie umów ubezpieczenia grupowego,
- Każdy z członków grupy złożył oświadczenie, że chce skorzystać z zastrzeżenia na jego rzecz ochrony ubezpieczeniowej, według wzoru przygotowanego przez pozwanego zwanego Deklaracją Przystąpienia,
- Pomiędzy członkami grupy a ubezpieczającymi brak było więzi uzasadniającej przyczynę zawarcia umów ubezpieczenia grupowego,
- Każdy z członków grupy przystąpił do ubezpieczenia na podstawie wzorca, na który składają się warunki grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (OWU), tabela opłat i limitów składek (Tabela Opłat) oraz regulamin ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego (Regulamin),
- Każdy z członków grupy przystąpił do ubezpieczenia na podstawie wzorca zawierającego:
 - postanowienie o wysokości Opłaty Administracyjnej (Opłaty za zarządzanie), która wynosi 0,96%, 1,28% albo 1,92% w skali roku i jest liczona od Składki Zainwestowanej, przy czym w żadnym wzorcu nie wskazano, za co ta opłata jest pobierana,
 - postanowienie o alokacji przez pozwanego w ubezpieczeniowy fundusz kapitałowy, który w chwili jego oferowania jeszcze nie istniał, środków pochodzących ze Składki Pierwszej oraz z pomniejszonych o Opłatę Administracyjną Składek Bieżących,
 - postanowienie definiujące pojęcie „Okres odpowiedzialności” jako okres 120 albo 180 miesięcy (tj. 10 albo 15 lat), w czasie którego pozwany jest zobowiązany do udzielania ochrony ubezpieczeniowej,
 - postanowienie, że Składka Zainwestowana jest to kwota, która zostanie zainwestowana w ubezpieczeniowy fundusz kapitałowy w ciągu całego Okresu odpowiedzialności,
 - postanowienie, zgodnie z którym w przypadku dożycia przez ubezpieczonego do końca Okresu odpowiedzialności, pozwany jest zobowiązany do wypłaty ubezpieczonemu wyłącznie kwoty powstałej z umorzenia Jednostek Uczestnictwa Funduszu zgromadzonych na jego rachunku,
 - postanowienie, zgodnie z którym w przypadku śmierci ubezpieczonego pozwany jest zobowiązany do wypłaty uprawnionemu wyłącznie kwoty powstałej z umorzenia Jednostek Uczestnictwa Funduszu zgromadzonych na rachunku członka grupy powiększonej o kwotę wynoszącą 1% Składki Zainwestowanej albo 1% Wartości Rachunku w Dacie Umorzenia,
 - postanowienie wskazujące, że wartość początkowa Jednostki Uczestnictwa Funduszu wynosi 200 zł,
 - postanowienie o prawie pozwanego do zlikwidowania ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego w dowolnej chwili, bez wskazania jakiegokolwiek przyczyny, przy czym z momentem likwidacji ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego stosunek ubezpieczenia wygasa,
 - postanowienie definiujące pojęcie „Wartość rachunku” jako iloczyn bieżącej liczby Jednostek Uczestnictwa Funduszu znajdujących się na rachunku ubezpieczonego i aktualnej na dany dzień wartości Jednostki Uczestnictwa Funduszu,
 - postanowienie o prawie pozwanego do pobrania ze środków zgromadzonych na rachunku ubezpieczonego Opłaty Likwidacyjnej w razie rezygnacji przez ubezpieczonego z ochrony ubezpieczeniowej przed upływem Okresu

odpowiedzialności, przy czym wysokość Oplaty Likwidacyjnej jest obliczana procentowo w stosunku do wartości środków zgromadzonych na rachunku ubezpieczonego i jest uzależniona od roku, w którym ubezpieczony zrezygnuje z ubezpieczenia; dla ubezpieczeń z 15-letnim Okresem odpowiedzialności opłata likwidacyjna wynosi od 100% do 1% albo od 80% do 5%, dla ubezpieczeń z 10-letnim okresem odpowiedzialności opłata likwidacyjna wynosi od 100% do 5% wartości rachunku,

- Każdy z członków grupy wpłacił Składkę Pierwszą i Pierwszą Składkę Bieżącą oraz kontynuuje wpłacanie kolejnych Składek Bieżących;
- Wartość Jednostek Uczestnictwa Funduszu każdego ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego spadła w pierwszym dniu wyceny,
- W stosunku do żadnego z członków grupy nie upłynął jeszcze Okres odpowiedzialności pozwanego.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, dla wdrożenia postępowania grupowego wystarczające jest, aby zespół podstawowych okoliczności składających się na podstawę faktyczną żądania był taki sam w odniesieniu do wystarczającej liczby osób. Nie jest bezwzględnie konieczne, aby zbieżność zachodziła co do wszystkich okoliczności tworzących podstawę faktyczną żądań poszczególnych członków grupy. Zasadniczą okolicznością, która, w ocenie Sądu, przesądza o dopuszczalności rozpoznania niniejszej sprawy w postępowaniu grupowym jest identyczność mechanizmów stosowanych przez pozwanego w umowach grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 8 kwietnia 2016 r. sygn. akt I Acz 534/16: k. 4474 – 4476). Pewne różnice występujące w stosowanych przez pozwanego wzorcach umownych (dotyczące np. wysokości Oplaty Administracyjnej i Oplaty Likwidacyjnej) czy też fakt zawarcia tych umów za pośrednictwem różnych podmiotów, nie powodują, że roszczenia członków grupy nie są oparte na takiej samej podstawie faktycznej. Dlatego, w przekonaniu Sądu, przesłanka, o której mowa w art. 1 ust. 1 in fine ustawy o postępowaniu grupowym została spełniona.

Nie można zgodzić się ze stroną pozwaną, że powód błędnie ujednocilił roszczenia członków podgrup, bez jakiegokolwiek uwzględnienia wspólnych okoliczności sprawy. Należy podkreślić, że w rozpoznawanej sprawie chodzi o zawarcie przez stronę powodową umów ubezpieczenia grupowego na życie i dożycie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. Każdy z członków grupy w oświadczeniu o przystąpieniu do grupy wskazywał, że strona pozwana osiągnęła jego kosztem korzyści majątkowe bez podstawy prawnej w wykonaniu nieważnych czynności prawnych – nieważnego oświadczenia o chęci skorzystania przez każdego z członków grupy z zastrzeżenia na jego rzecz ochrony ubezpieczeniowej oraz z nieważnej Umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym, i pomimo wezwania nie dokonała ich zwrotu. Należy także wskazać, że strona powodowa podzieliła członków grupy na podgrupy, w zależności od wysokości dochodzonego roszczenia. W pismach z 22 grudnia 2016 r. (k. 9614 – 9617) oraz z dnia 12 kwietnia 2017 r. (k. 9656 – 9660) powód dokonał ujednoczenia roszczeń przy uwzględnieniu aktualnego składu grupy. Sposób i kryteria ujednoczenia roszczeń zastosowane przez powoda w niniejszej sprawie zostały uznane za wystarczające w postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 8 kwietnia 2016 r. sygn. akt I Acz 534/16 wydanym w analogicznych okolicznościach sprawy.

W tym stanie rzeczy Sąd doszedł do przekonania, że powód wykazał w wystarczającym stopniu istnienie przesłanek dopuszczalności postępowania grupowego. Dlatego, na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy o postępowaniu grupowym Sąd orzekł, jak w sentencji postanowienia.